

Poučevanje in učenje španščine v Sloveniji

Marjana Šifrar Kalan

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za romanske jezike in književnosti

Prispevek obravnava zgodovino poučevanja španščine kot tujega jezika in trenutni položaj španščine kot enega vodilnih jezikov s 577 milijoni govorcev, pa tudi položaj španščine kot tujega jezika v slovenski šolski vertikali – osnovna in srednja šola ter univerza. Izpostavljena je pomembna vloga hispanistov Oddelka za romanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani kot nosilcev strokovnega razvoja in izobraževanja hispanistov in učiteljev španščine od leta 1981. Prispevek se navezuje tudi na jezikovno politiko v Sloveniji in Evropski uniji ter zagovarja odprto in demokratično jezikovno politiko, ki bi v slovenskih šolah prihodnjim rodovom odpirala možnosti učenja oziroma izbire tujega jezika ter tako spodbujala razno- in večjezičnost.

Ključne besede: tuji jeziki v Sloveniji, španščina, večjezičnost, raznojezičnost, jezikovna politika

El presente trabajo pretende abordar la historia de la enseñanza de español como lengua extranjera y el papel actual del español como una de las lenguas líderes con 577 millones de hablantes, y por otro lado, su papel en la vertical educativa en Eslovenia: escuela primaria, secundaria y universidad. Se subraya el papel del Departamento de Lenguas y Literaturas Romances de la Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Liubliana como la entidad principal del desarrollo profesional de hispanistas y formación de profesores del español desde el año 1981. Asimismo, el artículo pone en cuestión la política lingüística en Eslovenia y en la Unión Europea, y aboga por una política lingüística abierta y democrática que permita a los futuros alumnos eslovenos elegir entre diferentes lenguas extranjeras y así fomentar multilingüismo y plurilingüismo.

Palabras clave: lenguas extranjeras en Eslovenia, español, multilingüismo, plurilingüismo, política lingüística

This paper aims to address the history of teaching Spanish as a foreign language and the current role of Spanish as one of the leading global languages with 577 million speakers, while also looking at its role in the educational vertical in Slovenia: primary school,

secondary school and university. The role of the Department of Romance Languages and Literatures of the Faculty of Arts of the University of Ljubljana is highlighted as the main entity for the professional development of Hispanic studies and teacher training of Spanish since 1981. The article also calls into question the language policy in Slovenia and European Union, and advocates an open and democratic language policy that would allow future Slovenian students to choose between different foreign languages, and thus encourage multilingualism and plurilingualism.

Keywords: foreign languages in Slovenia, Spanish, multilingualism, plurilingualism, language policy

1 Uvod

Evropska unija in Svet Evrope sta se v zadnjih desetletjih veliko posvečala področju jezikovne politike in poučevanja jezikov z zelo jasnim ciljem oblikovanja raznojezikovnega¹ evropskega prostora (ang. *plurilingualism*). Jezikovna politika je sicer avtonomija vsake države članice, ki evropske smernice prilagaja svojim možnostim, potrebam in željam. Na spletni strani Evropske unije lahko preberemo, da je njen cilj, da bi se bil vsak državljani zmožen sporazumevati v dveh tujih jezikih poleg materinščine.² Evropska komisija je formulo M+2 zapisala med Barcelonske cilje že leta 2002.

Ta ambiciozni cilj večjezičnosti je zapisan tudi v slovenski *Beli knjigi* z utemeljitvijo, da je večjezičnost »eno od načel delovanja sodobne družbe in temelj strpnosti med narodi in jezikovnimi skupnostmi ter hkrati najzanesljivejša pot k udeležanju medkulturnosti, ki se izraža v razumevanju in spoštovanju različnosti in drugačnosti.« (Krek in Metljak 2011: 34)

Študija *Evropska raziskava o jezikovnih kompetencah* (Rutar Leban idr. 2012) je pokazala, da smo še daleč od zastavljenega cilja M+2. Pri tem velja omeniti, da v 21. stoletju praksa kaže, da je drugi jezik oziroma prvi tuji jezik angleščina, ki je kot lingua franca postal jezik komunikacije in ne toliko jezik identifikacije (House

1 Raznojezičnost pomeni znanje več jezikov, večjezičnost pa soobstoj različnih jezikov v nekem okolju. Večjezičnost v okviru izobraževalnega sistema lahko spodbudimo preprosto tako, da povečamo število jezikov, ki so na voljo v vzgojno-izobraževalnem zavodu, ali tako, da učence spodbujamo k učenju več kot enega tujega jezika, ali tako, da zmanjšujemo prevlado angleščine v mednarodnem sporazumevanju.

2 The EU's main goal here is ambitious: enabling every EU citizen to communicate in 2 languages other than their mother tongue. (https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-languages_en) (15. 7. 2019).

2003). Številni mladi se zato hitro zadovoljijo le z znanjem angleškega jezika iz praktičnih komunikacijskih vidikov, pri čemer zanemarijo druge pomembne vidike več- in raznojezičnosti. Čeprav ima jezikovno izobraževanje v Evropski uniji veliko skupnega, pa so državne jezikovne politike zelo različne. Kot dvomilijonski narod z dobro tradicijo poučevanja številnih jezikov moramo ohranjati globalno zavest in se svetu odpirati z znanjem jezikov, ki so in bodo v 21. stoletju zelo pomembni (Kalenić Ramšak idr. 2019: 27). Ne moremo si privoščiti, da bi nas majhnost naredila še bolj majhne. Slovenski narod si mora na prvem mestu prizadevati za ohranitev in bogatitev slovenskega jezika, na drugem mestu pa za poznavanje čim širšega nabora tujih jezikov in kultur, ki nas in naš materni jezik lahko še bolj obogatijo. Za implementacijo raznojezičnosti pa je potrebna preudarna jezikovna politika, ki mora biti v korelaciji s socialnimi, političnimi in ekonomskimi vidiki (Filipović idr. 2007: 2).

Osrednji aktualni dokument jezikovne politike v Sloveniji je *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018*, ki navaja, da je prednostni cilj slovenske jezikovne politike »oblikovanje skupnosti samostojnih govork in govorcev z razvito jezikovno zmožnostjo v slovenščini, zadostnim znanjem drugih jezikov, z visoko stopnjo jezikovne samozavesti in ustrezno stopnjo pripravljenosti za sprejemanje jezikovne in kulturne različnosti« (Uradni list RS, št. 62/13: 6).

V tem članku bomo skušali odkriti, ali je slovenska jezikovna politika naklonjena jezikovni raznolikosti, ki jo promovira Evropska unija in je zapisana tudi v nekaterih slovenskih dokumentih (*Bela knjiga* 2011; *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018*). Prispevek zagovarja odprto in demokratično jezikovno politiko, ki bo v slovenskih šolah bodočim rodovom odpirala možnosti učenja oziroma izbire tujega jezika ter prepustila šolam, staršem in otrokom, da se svobodno, glede na zanimanje in razpoložljivi kader, odločajo o izbiri tujih jezikov, ki jih bodo na šolah ponudili. Ponovno se odpira vprašanje, ki ga je Janez Skela zapisal že v članku *Nazaj v prihodnost*, in sicer kakšna je »nacionalna jezikovna zmogljivost« Slovenije (Skela 2008: 177). Zanima nas, kakšno vlogo ima pri slovenski nacionalni jezikovni zmogljivosti španščina. Članek želi orisati prisotnost španščine v slovenski izobraževalni vertikali (osnovna in srednja šola ter univerza), pri čemer izhaja iz položaja španščine v svetu.

2 Španščina v svetu: nekoč in danes

V sodobnem času govorimo o razvoju didaktike španščine kot tujega jezika od osemdesetih let 20. stoletja naprej, ko se začne uporaba španske kratice ELE³ med učitelji španščine, raziskovalci, založniki, avtorji gradiv in drugimi strokovnjaki, vendar ne smemo prezreti preteklih obdobij, ko so španščino kot tuji jezik že poučevali v različnih političnih, družbenih in ekonomskih okoliščinah. Antonio de Nebrija (1492), avtor prve španske slovnice, navaja, da je bil eden izmed namenov slovnice tudi, da služi tujcem pri učenju španščine. V 16. stoletju izide še več priročnikov za učenje (Sánchez 2014), saj je bilo to obdobje velike in močne Španije in španski jezik se je po tedanji Evropi razširil zaradi španskega imperija cesarja Karla V. (1519–1556). S kolonizacijo srednje in južne Amerike (1492) pa je španščina osvojila še ameriški kontinent. Kot navaja Sánchez, se je poučevanje španščine in izdajanje slovnice ter priročnikov nadaljevalo v 17. in 18. stoletju. Zaradi trgovine s Španijo in z njihovimi kolonijami je imela španščina pomembno vlogo predvsem v Angliji, Franciji, Italiji in Nemčiji. V 18. stoletju so španščino v Anglijo ponesli Španci, ki so se selili zaradi verskih in političnih razlogov. V 19. stoletju je učenje španščine kot tujega jezika, enako kot drugih evropskih jezikov, močno povezano z nastankom tradicionalne slovnično–prevajalne metode, ki je bila prevladujoča še v 20. stoletju. S Francovo diktaturo (1939–1975) se je Španija zaprla in se pridružila svetovnemu valu ekonomskega in turističnega razcveta po 2. svetovni vojni šele konec sedemdesetih let. Od vstopa Španije v Evropsko unijo leta 1986 je popularnost in razširjenost španščine po svetu le še naraščala, k čemur je pripomogla tudi ustanovitev Inštituta Cervantes leta 1991 po vzoru angleškega in francoskega inštituta. Leta 1987 je bilo ustanovljeno tudi mednarodno združenje učiteljev španščine kot tujega jezika ASELE (*La Asociación para la Enseñanza del Español como Lengua Extranjera*), ki združuje učitelje z vsega sveta, med njimi tudi slovenske učitelje španščine. V Ameriki pa je veliko preseljevanje z juga proti severu sprožilo velik porast španskih govorcev v ZDA, kjer je po podatkih poročila Inštituta Cervantes iz leta 2018 več kot 42 milijonov govorcev španščine, kar pomeni blizu 18 % prebivalcev ZDA. V skladu z demografskimi predvidevanji to pomeni, da bo število špansko govorečih v ZDA kmalu preseglo število špansko govorečih v Španiji (Instituto Cervantes 2018).

3 El acrónimo ELE significa «español como lengua extranjera» y se emplea habitualmente entre los profesores, investigadores, productores de materiales y demás especialistas de la enseñanza del español a hablantes nativos de otras lenguas. Si bien la enseñanza del español como lengua extranjera cuenta con siglos de historia, las siglas ELE (también E/LE) son de reciente acuñación, datan de la década de los 80 del siglo XX (*Diccionario de términos clave de ELE*).

Razcvet poučevanja španščine se zgodi na začetku 21. stoletja, ko se zanimanje za španščino razširi ne le v ZDA, ampak tudi v Azijo, Afriko, Kanado in Brazilijo (Instituto Cervantes 2012). Medtem ko je bilo leta 2000 na Kitajskem le 500 študentov vpisanih na študij španščine, pa se je ta številka že do leta 2018 povzpela na 31.000 (Instituto Cervantes 2018: 11). Istega leta je kitajska televizija CCTV v sodelovanju z Inštitutom Cervantes izvedla tekmovanje za najboljšega kitajskega govorca španščine (Muñoz-Basols idr. 2014: 2). Po besedah direktorice Inštituta Cervantes v Pekingu bo španščina na Kitajskem kmalu drugi tuji jezik po številu učencev (Silió 2014). Lahko bi rekli, da je španščina zaokrožila po vsem svetu, saj portali za objavo zaposlitev⁴ kažejo na veliko ponudbo učiteljskih mest, predvsem na univerzah na Kitajskem, v Avstraliji, Južni Koreji, Novi Zelandiji, Južni Afriki in Tajvanu.

Za podkrepitev smiselnosti poučevanja španščine, ki je uradni jezik v dvajsetih državah, navajamo še nekaj dodatnih zgovornih številok iz Poročila Inštituta Cervantes (2018: 5):

- Več kot 480 milijonov govorcev uporablja španščino kot materni jezik, 577 milijonov oseb pa se je sposobno sporazumevati v tem jeziku (upoštevajoč govorce španščine v državah, kjer španščina ni uradni jezik, na primer v ZDA, Braziliji itd.).
- Po številu govorcev španščine kot maternega jezika je na drugem mestu za mandarinsko kitajščino, prav tako je na drugem mestu glede na število oseb, ki se lahko sporazumevajo v španščini.
- Zaradi demografskih razlogov se število govorcev španščine zvišuje, medtem ko se število govorcev kitajščine in angleščine znižuje.
- Število govorcev španščine v letu 2018 predstavlja 7,6 % celotnega prebivalstva, predvidevajo pa, da se do leta 2050 ta delež ne bo spremenil, kvečjemu zvišal na 7,7 %.
- Več kot 21 milijonov oseb se uči španščino kot tuji jezik.

Tem podatkom moramo dodati še dejstvo, da je španščina tretji najbolj uporabljen jezik na spletu za angleščino in kitajščino in drugi jezik na Wikipediji ter Facebooku. V skladu z britansko raziskavo o najbolj pomembnih jezikih za Veliko Britanijo (Board in Tinsley 2013: 17) je španščina na prvem mestu, sledijo ji jeziki v naslednjem vrstnem redu: arabščina, francoščina, kitajščina in nemščina.

---

4 www.jobs.ac.uk, www.todoele.net (15. 7. 2019).

Nadpovprečno naraščanje govorcev španščine v svetu se odraža tudi v šolstvu. V skladu z evropskim poročilom Eurydice (2017) se delež poučevanja španščine v evropskih državah giblje med 13 in 19 % pri najstnikih (zadnji razredi osnovne šole in srednja šola), se pa ta delež v zadnjih letih (2005–2014) zvišuje (za 5 %) (prav tam: 13–14). Podatki Eurydice (2017: 45) kažejo, da se za odprto jezikovno politiko odloča večina evropskih držav, kjer pristojni organi določijo nabor jezikov, ki jih šole morajo ponuditi, šole pa se potem svobodno odločajo, katere jezike bodo poučevale in katere dodatne jezike bodo še ponudile.

3 Poučevanje španščine v Sloveniji: nekoč in danes

3.1 Na univerzi

Zgodovino španščine dobro povzemajo besede začetnika hispanistike na Filozofski fakulteti (FF), Mitje Skubica, ki je v pregledni knjigi *Romanistika na Slovenskem* zapisal: »Želja po znanju romanskih jezikov je v našem okolju seveda veliko starejša kot študij teh jezikov na visokošolski ravni« (Skubic 2010: 37). Čeprav FF leta 2019 praznuje stoletnico obstoja, pa študij španščine ne sega tako daleč. Francoščini in italijanščini, ki imata v Sloveniji veliko daljšo tradicijo poučevanja, se je španščina na Oddelku za romanske jezike in književnosti pridružila leta 1972 kot lektorat, leta 1981 pa kot študijski program, ko se je prvič na študij vpisalo 53 študentov (Pihler idr. 2002: 5). Število vpisanih je v prvih letih močno naraščalo, saj je šlo za novo študijsko smer v Sloveniji in po številkah sodeč za težko pričakovani študijski program. Leta 1985/86 je bilo v 1. letnik vpisanih že 149 študentov (prav tam). Zaradi velikega zanimanja za študij in kadrovske podhranjenosti, ki pogosto spremlja vsak nov program, je bila nato sprejeta odločitev o omejitvi vpisa, kar je pomenilo hkrati tudi, da so imeli prednost kandidati s predznanjem španščine. Tako se v naslednji dekadi (1986–1996) številke gibljejo med 34 in 60 bruci. Drugi močan porast vpisa nastopi leta 1997 in sovпада z razširjanjem poučevanja španščine v srednjih šolah in z izbirnim predmetom na maturi.

V osemtridesetih letih od vpeljave študijskega programa je pedagoško in znanstveno delo na hispanistiki obrodilo številne sadove. Knjižnica hrani od leta 1994 naprej 627 diplomskih del,⁵ do leta 1993 pa je diplomiralo 96 hispanistov. Ob dvajsetletnici študija španščine na FF smo v biltenu zapisali imena vseh 182 diplomantov od leta 1984 do leta 2002 (prav tam). Po bolonjskem programu od uvedbe

5 Pred letom 1994 diplomanti niso oddajali vezanih diplomskih del v knjižnico.

leta 2009/10 pa je drugostopenjske magistrske programe iz španščine končalo 51 hispanistov. Okvirna ocena o hispanistih, ki so zaključili študij po starem in bolonjskem programu (prva in druga stopnja) je 774. Znanstveni (predbolonjski) magisterij je iz španskega jezikoslovja ali književnosti končalo 6 hispanistov. Uspešno opravljenih je bilo 14 doktorskih disertacij, 6 iz španskega jezikoslovja ter 8 iz španske in hispanoameriške književnosti. Raziskovalnima področjema in katedrama za špansko jezikoslovje ter špansko in hispanoameriško književnost se je leta 2016 pridružila še katedra za didaktiko španščine. Prvi doktorat iz hispanistike v Sloveniji s področja književnosti je zagovarjala Branka Kalenić Ramšak leta 1996, prvi doktorat iz jezikoslovja leto za tem soustanoviteljica hispanistike Jasmina Markič, prvi doktorat iz didaktike španščine pa je Marjana Šifrar Kalan zagovarjala leta 2011. Pionir hispanistike na FF, Mitja Skubic, se je upokojil leta 1997, vendar je še dolgo plodno sodeloval s fakulteto kot raziskovalec romanskih jezikov in urednik dveh pomembnih svetovno uveljavljenih revij FF, jezikoslovne revije *Linguistica* (od 1955) in literarno-jezikoslovne *Verba Hispanica* (od 1991). Zapustil nam je bogat znanstveni opus in humanistični duh, ki spoštuje in krepi jezikovno raznolikost.

3.2 Na srednji šoli

V osemdesetih letih, ko se je razvijala hispanistika na univerzitetni ravni, se je začelo tudi poučevanje španščine v srednjih šolah, najprej na Gimnaziji Poljane, nato na Gimnaziji Jožeta Plečnika, potem pa so mladi učitelji začeli španščino poučevati skoraj v vseh slovenskih gimnazijah. S tem so slovenski gimnazijci dobili možnost večje jezikovne izbire, slovenska jezikovna zmogljivost pa je tako bogatejša za en romanski jezik. Iz razgovorov z gimnazijskimi učitelji španščine lahko razberemo, da je španščina med dijaki popularna, ker gre za svetovni jezik, ki je zelo prisoten v svetovnih medijih ter na področju kulture in športa (dijaki se radi poistovetijo z znanimi špansko govorečimi športniki in umetniki). Drugi razlog je verjetno fonološka podobnost med slovenščino in španščino oz. nezahtevnost za slovenskega govorca, kar začetniku daje občutek, da je jezik enostaven za izgovorjavo. Dodaten razlog je mogoče tudi v tem, da si je španščina kot nov tuji jezik v našem rednem šolskem sistemu morala izboriti svoj prostor in se dokazovati. Kot pripovedujejo učitelji, to nujo po dokazovanju občutijo dnevno pri rednem delu, kar jih spodbuja, da še bolje delajo. Ena izmed privlačnih značilnosti španskega pouka v srednjih šolah je tudi pogosta izmenjava s španskimi srednjimi šolami in šolske ekskurzije v Španijo, ki dijake močno spodbudijo k učenju in to učenje

osmislijo. Španija kot privlačna turistična država in kot popularna država za Erasmus izmenjave je pogosto tudi motiv za učenje španščine. Program Erasmus+ je namreč znatno vplival na percepcijo učenja jezikov kot »dolgoročno pozitivno« ter na »spodbujanje široke jezikovne raznolikosti ter medkulturne zavesti EU« (Klemenčič 2017: 10). Vsekakor se je zanimanje za španščino zmanjšalo v času zadnje ekonomske krize, ko je prevladalo zanimanje za nemščino.

Velik prispevek k institucionaliziranemu poučevanju španščine v slovenskih srednjih šolah ima tudi španščina kot izbirni predmet v splošni maturi od leta 1995. Državna predmetna komisija za splošno maturo za španščino že od devetdesetih let skrbi za strokoven pristop in razvoj k vrednotenju in ocenjevanju pisnega ter ustnega izražanja v španščini. Dobro postavljena struktura izpita, ki vključuje vse jezikovne spretnosti, je imela pozitiven povratni učinek na učenje španščine v srednji šoli. Upamo, da se težnje k izključevanju internega ustnega dela ne bodo uresničile, saj bi to za jezikovni pouk pomenilo negativni povratni učinek (učitelji bi ustnemu izražanju in ustni oceni posvečali manj pozornosti). Od leta 2014 do leta 2017 je komisija skupaj z drugimi hispanisti izvedla projekt Umestitve nacionalnih izpitov iz španščine v Skupni evropski jezikovni okvir (Bitenc Peharc 2017), kar Republiškem izpitnemu centru omogoča izdajo potrdil o doseženi jezikovni ravni vsem, ki opravijo maturo iz španščine.

Španščino se dijaki lahko učijo na gimnazijah kot drugi ali tretji tuji jezik, medtem ko se le malo strokovnih srednjih šol odloča za širšo ponudbo drugega tujega jezika. Španščino sicer poučujejo na nekaterih srednjih strokovnih šolah, vendar pri srednjih šolah ne sledimo evropski pobudi, da naj bi se učili vsaj dva tuja jezika. Tako ugotavlja tudi Statistični urad Republike Slovenije:⁶

Na srednješolski stopnji se je v šolskem letu 2014/15 vsaj enega tujega jezika učila celotna populacija šolajoče se mladine. Nekaj manj kot 60 % se jih je učilo tudi drugega tujega jezika (v okviru predmetnika ali kot izbirnega predmeta). V povprečju se je tako vsak dijak učil 1,5 tujega jezika, in z vrednostjo tega podatka smo se uvrstili nekoliko nad povprečje Evropske unije.

Glede španščine Statistični urad ugotavlja, da je v slovenskih srednjih šolah čedalje bolj popularna, predvsem v gimnazijah, in da se je v zadnjem opazovanem šolskem letu (2014/15) španščine učilo več kot 13 % populacije gimnazijcev. Iz Tabele 1 in 2 je razvidno, koliko dijakov se španščino uči v srednji in osnovni šoli od 2003/04 oz. 2005/06, ko je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport začelo sistematično

6 <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5004> (15. 7. 2019).

zbirati podatke⁷ tudi za španščino, čeprav se je bilo na obeh ravneh španščino v manjšem obsegu mogoče učiti že v zadnjih dveh desetletjih 20. stoletja.

Šol. l.	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11
SŠ	1426	1857	2545	2934	3427	3907	4444	4696
OŠ	/	/	645	760	1359	1224	1189	1114

Tabela 1: Število učencev v OŠ in SŠ (Statistični urad RS), 2003–2011

Šol. l.	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
SŠ	4596	4361	4353	4060	3795	3751	5327
OŠ	1362	1310	1148	1156	/	1004	1242

Tabela 2: Število učencev v OŠ in SŠ (Statistični urad RS), 2011–2018

Iz podatkov, ki smo jih pridobili od Republiškega izpitnega centra (Letna poročila splošne mature), ki vključujejo vsa leta izvajanja splošne mature, je bolj nazorno razviden porast števila dijakov, ki so se v srednji šoli učili španščino in na splošni maturi izbrali španščino kot obvezni ali izbirni predmet. Od leta 2009 do 2016 je bilo število kandidatov vsako leto nad 300 (Žlajpah idr. 2012: 4, 6; 2017: 4, 6). Upad v zadnjih letih je bolj odraz spremenjenih odločitev o izboru predmetov na osnovni ali višji ravni, saj kandidatom na maturi sedaj ni več dovoljeno vzeti dveh tujih jezikov na višji ravni, ker naj bi jih to postavljalo v neenak položaj z dijaki, ki izbirajo nejezikovne predmete, kjer ni dveh ravni težavnosti. S tem načinom pa dijakom, ki so odlični pri tujih jezikih, odvzamemo motivacijo za napredovanje in učenje na višji ravni pri dveh tujih jezikih, čeprav številni nadaljujejo s študijem dveh tujih jezikov (na FF je na prvi stopnji enopredmetni študijski program le pri angleščini in nemščini, pri vseh ostalih jezikih je program dvopredmeten). Pozitivno spodbudo za dodatno ali bolj poglobljeno učenje španščine pa dijakom nudi vsakoletno državno tekmovanje iz španščine, ki ga organizira Slovensko društvo učiteljev španščine (SDUŠ).

3.3 Na osnovni šoli

Začetek učenja tujih jezikov se v osnovnih šolah v Sloveniji seli v čedalje nižje razrede. Medtem ko jezikovna politika na srednjih šolah ni bila deležna sprememb in je situacija predvidljiva, pa je v osnovnih šolah drugače. Z uvedbo devetletke

⁷ Podatki o številu dijakov, pridobljeni z Ministrstva, se malce razlikujejo od tistih, ki smo jih pridobili od Statističnega urada RS.

leta 1996 se je prvi tuji jezik premaknil v 4. razred osnovne šole, drugi tuji jezik pa je dobil mesto med obveznimi izbirnimi predmeti v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju (VIO). Če je prvi tuji jezik ostal angleščina ali nemščina, pa je bila paleta drugih tujih jezikov v zadnjem VIO širša; nabor le-teh se je z leti še povečal in danes šteje dvanajst tujih jezikov. Kot navaja Urad za razvoj šolstva, je bil nazadnje sprejet učni načrt za kitajščino, zanimanje se kaže tudi za uvedbo japonščine v osnovno in srednjo šolo (Straus 2018: 23), medtem ko študij obeh jezikov že več let uspešno izvaja FF. Spremenjena zakonodaja je omogočila učenje drugega tujega jezika kot neobveznega izbirnega predmeta že od četrtega razreda dalje, pri čemer ne gre za zgoraj omenjeni izbor dvanajstih jezikov, ampak za ožji izbor na podlagi kriterija najbolj razširjenih delovnih jezikov Evropske unije in jezikov sosednjih držav: angleščina, francoščina, hrvaščina, italijanščina, madžarščina in nemščina (Pevc Semec 2013: 5). Drugi tuji jezik kot neobvezni izbirni jezik je bil uveden šele v šolskem letu 2014/15, zato je za zaključke še prezgodaj.

Teoretično ima slovenski osnovnošolec veliko možnosti za učenje tujih jezikov, saj se trenutno drugi tuji jezik poučuje kar na štiri različne načine: kot obvezen-neobvezen drugi tuji jezik, kot obvezen izbirni predmet, neobvezen izbirni predmet, interesna dejavnost ali jezik, ki ga financirajo nekatere občine. Ko bodo prvi osnovnošolci, ki so jim bile dane te možnosti, zaključili osnovno šolo, bo vsekakor nujna evalvacija tega sistema kot osnove snovanja prihodnje jezikovne politike, ki se mora prilagajati novim okoliščinam. Vloga španščine v tem precej zapletenem sistemu je praviloma dvojna: v največji meri se poučuje v zadnjem VIO kot obvezen izbirni predmet ali kot interesna dejavnost. Čeprav je v naboru tujih jezikov med obveznimi izbirnimi predmeti 12 tujih jezikov (angleščina, nemščina, italijanščina, francoščina, španščina, hrvaščina, srbsščina, makedonščina, madžarščina, ruščina, kitajščina in latinščina), pa na šolah nekaterih izmed njih ne poučujejo, saj jih zaradi pomanjkanja zanimanja ne ponujajo (npr. makedonščina in madžarščina). Na drugi strani pa nemščino poučujejo na približno 80 % slovenskih osnovnih šol, sledi francoščina s 16 %, španščina s 13,5 % ter italijanščina, katere pouk izvaja 9 % slovenskih osnovnih šol (Straus 2018: 15). Sklenemo lahko, da prevlada angleščine in nemščine ne spodbujata razno- in večjezičnosti v osnovnih šolah.

Kljub temu da se učenci španščine ne morejo učiti v drugem VIO, ko številni že izberejo drugi tuji jezik, pa se jih vseeno kar nekaj odloči za španščino v tretjem VIO. K popularnosti španščine med osnovnošolci prispevajo tudi dogodki oz. izobraževalni večletni projekti, kot so bralna značka *Leo, leo* Založbe Malinc, festival

Hola chicos ter tekmovanje iz znanja španščine *A ver si lo sabes*, ki ju organizira Slovensko društvo učiteljev španščine. Na veliko šolah, kjer že imajo učitelja za španščino (v šolskem letu 2016/17 na 66 osnovnih šolah od 453), bi se otroci želeli učiti španščino že v drugem VIO, vendar zaradi omejevalne politike to ni mogoče. Zato je bilo na javnem posvetu o jezikovni politiki na Ministrstvu za kulturo leta 2017 in leta 2018 predlagano (Kalenić Ramšak idr. 2017, 2019), da se obstoječi osnovnošolski Učni načrt za drugi tuji jezik, neobvezni izbirni predmet (Pevc Semec 2013: 5) ustrezno dopolni še z ruščino, španščino in latinščino. Tako bi ponudili jezike, ki ustrezajo enotnemu kriteriju – zagotovljena vsa vzgojno-izobraževalna vertikala od osnovno- preko srednješolske do univerzitetne ravni. Poučevali bi se jeziki, ki že premorejo kadrovsko mrežo, ki se izvajajo na maturi (6 tujih jezikov in latinščina) in imajo univerzitetne pedagoške programe za izobraževanje učiteljev s pripadajočimi didaktikami tujih jezikov. S tem bi se tradicija zavzemanja za enakopravnost tujih jezikov nadaljevala, saj je bilo takšno odprto načelo v slovenskem šolskem prostoru prisotno tako pri maturitetni in kurikularni kot gimnazijski prenovi. Enakopravnost pri zastopanosti tujih jezikov pa pogrešamo tudi v zastopanosti strokovnjakov na Zavodu za šolstvo. Kljub temu da je skupno število učencev v osnovni in srednji šoli, ki se učijo španščino, nad 5000 in da se španščina poučuje na vseh ravneh izobraževanja že od osemdesetih let, pa Zavod za šolstvo še vedno ne premore stalno zaposlenega strokovnjaka za španščino. Na vse pobude, ki so jih pisno utemeljile in poslale pristojnim organom dekanja FF, predstojnica Oddelka za romanske jezike in književnosti, predsednica Državne predmetne komisije za splošno maturo – španščina in vodja katedre za Didaktiko španščine na FF, so se odgovori Zavoda za šolstvo in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport sklicevali na okrnjeno zaposlovanje. Zato še toliko bolj preseneča dejstvo, da za kitajščino, ki je prav tako eden vodilnih jezikov po številu govorcev kot španščina, vendar število vseh učencev v osnovni in srednji šoli še nobeno leto ni preseglo sto učencev, namenjajo posebna finančna sredstva, strokovne zadeve pa prav tako kot pri španščini opravi zunanja sodelavka. »Poleg sistemskih sredstev pa Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport že od leta 2013 dalje preko letnega delovnega načrta Zavoda RS za šolstvo namenja za razvoj in implementacijo kitajščine med 15.000 in 25.000 EUR letno.« (Straus 2018: 22)

3.4 Učenje španščine pri odraslih

Ker je učenje španščine prisotno v različnih starostnih skupinah Slovencev, učitelji španščine pa so iskani tudi za centre tretjega življenjskega obdobja poleg

jezikovnih šol, dodajamo podatke Statističnega urada RS⁸ o učenju španščine pri odraslih (18–69 let) v primerjavi z drugimi tujimi jeziki. Angleščino kot drugi tuji jezik je po podatkih iz Ankete o izobraževanju odraslih za leto 2011 v Sloveniji govorilo 65 % odraslih oseb, sledili so nemški (48 %), italijanski (14 %), španski in ruski (6 %) ter francoski jezik (5 %). V letu 2011 je tri ali več tujih jezikov govorilo 44,9 % odraslih oseb; s tem podatkom smo se uvrstili precej nad povprečje Evropske unije (8,8 %), med posameznimi državami članicami pa smo se s tem podatkom uvrstili na četrto mesto (za Luksemburžani, Finci in Norvežani). Tudi po odstotku tistih, ki so obvladovali dva tuja jezika, smo bili z 32,6 % nad povprečjem Evropske unije (21,1 %). Če torej gre zaupati tem statističnim podatkom, smo po eni strani lahko zadovoljni z evropskim nadpovprečjem, po drugi strani pa gre le za tretjino prebivalstva, ki je izpolnila cilj Evropske komisije M+2, dve tretjini pa se bosta mogoče temu približali z ustrežno jezikovno politiko. Ne glede na stopnjo izobrazbe jih je leta 2011 pri populaciji od 18 do 69 let znalo španščino 91.937, pet let kasneje pa je ta številka nižja, in sicer 54.542. Največ oseb z znanjem španščine je pri mlajših odraslih, v starostni skupini od 18 do 24 let (34.277 leta 2011 in 18.191 leta 2016) in v starostni skupini od 25 do 34 let (30.743 leta 2011 in 19.061 leta 2016). Razlogi za učenje španščine pri starejših odraslih so v skladu z manjšo raziskavo na vzorcu 64 tečajnikov španščine pokazali, da se za učenje španščine odločajo predvsem zato, ker jim je ta jezik všeč, zaradi potovanja po špansko govorečih državah in zaradi aktivnega preživljanja prostega časa (Zavrl 2015: 44).

Zaradi demografskih sprememb bi se morali bolj pripraviti na poučevanje tujih jezikov pri starejših odraslih (Dnevni centri aktivnosti za starejše, Univerza za tretje življenjsko obdobje).

4 Zaključek

Iz pregleda učenja tujih jezikov s poudarkom na španščini v slovenski izobraževalni vertikali lahko sklenemo, da se je obdobje učenja tujih jezikov močno podaljšalo. Po eni strani se otroci začenjajo učiti tuje jezike v zgodnejšem obdobju, po drugi strani pa se viša zanimanje za učenje tujih jezikov pri starejših odraslih kot posledica dolgoživosti. Vloga in kompetence učitelja se bodo morali temu prilagoditi, kar pa je tema za nov prispevek.

---

8 <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5004> (15. 7. 2019).

Na primeru španščine v slovenskem izobraževalnem prostoru vidimo, kako hitro se lahko svetovne in lokalne okoliščine spremenijo, jezikovna politika ter stroka pa jim morata znati slediti. Le odprta jezikovna politika bo prihodnjim rodovom omogočala izbiro ter s čim večjim naborom učenja tujih jezikov bogatila tudi nas, našo kulturo in jezik. Že zaradi slovenske »majhnosti« si ne smemo privoščiti omejevalne jezikovne politike, saj nas nacionalna jezikovna zmogljivost v smislu poznavanja čim več različnih jezikov in kultur dela velike. Samo zavestna večjezičnost nam lahko omogoči vstop v globalni svet.

Literatura

- Bitenc Peharc, Suzana (2017). *Umestitev nacionalnih izpitov iz španščine v skupni evropski jezikovni okvir: zaključno poročilo o izvedbi projekta*. Ljubljana: Državni izpitni center.
- Board, Kathryn; Tinsley, Teresa (2013). *Languages for the Future: Which language the UK needs most and why*. London: British Council.
- Evropska komisija (2017). *Key data on Teaching Languages at School in Europe - 2017 Edition. Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Filipović, Jelena; Vučo, Julijana; Djurić, Ljiljana (2007). Critical review of language education policies in compulsory primary and secondary education in Serbia. *Current Issues in Language Planning* 8 (2). 222–242.
- House, Juliane (2003). English as lingua franca: A threat to multilingualism? *Journal of Sociolinguistics* 7 (4). 556–578.
- Instituto Cervantes (2012). El peso económico del español. *Anuario del Instituto Cervantes*. http://cvc.cervantes.es/lengua/anuario/anuario_12/i_cervantes/p02.htm (15. 7. 2019).
- Instituto Cervantes. *Diccionario de términos clave de ELE*. http://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/diccio_ele/diccionario/ele.htm (15. 7. 2019).
- Instituto Cervantes (2018). *El español: una lengua viva. Informe 2018*. https://cvc.cervantes.es/lengua/espanol_lengua_viva/pdf/espanol_lengua_viva_2018.pdf (15. 7. 2019).
- Kalenić Ramšak, Branka; Šifrar Kalan, Marjana (2017). Sodobna in odprta jezikovna politika. *Javni posvet o novem nacionalnem programu za jezikovno politiko. Ministrstvo za kulturo, 28. november 2017: prispevki*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo. 22–25.
- Kalenić Ramšak, Branka; Šifrar Kalan, Marjana (2019). Odprta tujejezična politika v slovenski šolski vertikali: primer španščine. *Javni posvet o novem nacionalnem programu za jezikovno politiko. Ministrstvo za kulturo, 10. januar 2019: prispevki*. Ljubljana: Ministrstvo za kulturo. 27–29.
- Klemenčič, Eva (2017). *Vmesno nacionalno poročilo o implementaciji in učinkih Programa Erasmus+(SLOVENIJA)*. http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/SMEU/E_nacionalno_porocilo_izobrazevanje.pdf (15. 7. 2019).

- Krek, Janez; Metljak, Mira (ur.) (2011). *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Muñoz-Basols, Javier; Muñoz-Calvo, Micaela; Suárez García, Jesús (2014). Hacia una internacionalización del discurso sobre la enseñanza del español como lengua extranjera. *Journal of Spanish Language Teaching* 1 (1). 1–14.
- Nebrija, Antonio de (1492 (1980)). *Gramática de la lengua española*. Madrid: Editora Nacional.
- Pevc Semec, Katica (ur.) (2013). *Učni načrt. Program osnovna šola. Drugi tuji jezik v 4. do 9. razredu. Neobvezni izbirni predmet*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Pihler, Barbara; Markič, Jasmina; Kalenič Ramšak, Branka (2002). *20 let Hispanistike. Bilten ob dvajsetletnici Kateder za španski jezik in književnost*. Ljubljana: Oddelek za romanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 /ReNPJP14–18/* (2013).
- Uradni list RS*, št. 62/13. <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91> (15/7/2019).
- Rutar Leban, Tina; Pižorn, Karmen; Vršnik Perše, Tina; Mlekuž, Ana (2012). *Evropske raziskave o jezikovnih kompetencah [ESLC 2011]: povzetki rezultatov*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Sánchez, Aquilino. (2014). Spanish as a Foreign Language in Europe: Six Centuries of Teaching Materials. *Language and History* 57 (1). 59–74.
- Silió, Elisa (2014). La carrera de Pekín a Madrid. *El País*, 30 de marzo. http://sociedad.elpais.com/sociedad/2014/03/28/actualidad/1396036755_886458.html (15. 5. 2019).
- Skela, Janez (2008). *Nazaj v prihodnost: Teorija, praksa in politika poučevanja tujih jezikov v Sloveniji. Jeziki v izobraževanju* (zbornik prispevkov konference). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. 175–196.
- Skubic, Mitja (2010). *Romanistika na Slovenskem*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Straus, Bronka (2018). Poučevanje tujih jezikov v slovenskem šolskem sistemu: prostor tudi za japonsčino? *Acta Linguistica Asiatica* 8 (1). 9–25.
- Zavrli, Klara (2015). *Učenje španščine kot tujega jezika v pozni odraslosti*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Žlajpah, Natali; Šifrar Kalan, Marjana (2012). *Splošna matura iz španščine v letu 2012. Poročilo DPK SM za španščino*. Ljubljana: Državni izpitni center.
- Žlajpah, Natali; Gospodarič, Katarina (2017). *Splošna matura iz predmeta španščina v letu 2017. Poročilo DPK SM za španščino*. Ljubljana: Državni izpitni center.